

INVASIONEN 9. APRIL



MAXIBOG TIL 7.-9. KLASSE + GYMNASIE / HF

KORTE TEKSTER MED ARBEJDSSPØRGSMÅL · HISTORIEFORSTÅELSE
OG KILDEKRITIK · NOTEPLADS

Invasjonen 9. april

Maxibog til ungdomsuddannelserne

1. udgave

© Rigsarkivet 2020.

Rettighederne overdraget til HistorieLab 2025

**I arbejdshæftet er der
link til kilderne.**

Tekst: Rigsarkivets undervisningsteam

Billeder: Fotografer og kunstnere er angivet ved billederne Layout:
Lind Graphics

Arbejdshæftet er let bearbejdet og tilpasset til HistorieLabs
hjemmeside (<https://historielab.dk>) 2025

Maxibogen kan også anvendes i udskolingen. Bemærk at nogle af
kilderne er svære.

De kildekritiske begreber er forklaret i [Den lille guldboek om kildekritik](#)

INVASIONEN 9. APRIL



Besættelsestropper. Foto fra Hans Mørups arkiv, Rigsarkivet.

Efter Hitlers magtovertagelse i 1933 arbejdede det nazistiske Tyskland målbevidst på en ophævelse af Versaillesfreden, som havde afsluttet Første Verdenskrig. Tyskland oprustedede og fremsatte krav om grænseændringer. I marts 1938 blev Østrig indlemmet i Tyskland og i oktober samme år, Sudetlandet. Et halvt år senere, i marts 1939, gik tyske tropper ind over grænsen til Tjekkos-

lovakiet og besatte landet.

Samtidig, i maj 1939, tilbød Tyskland de nordiske lande en ikke-angrebspagt. Norge, Sverige og Finland takkede nej, men Danmark tog imod tilbuddet. Tre måneder senere, den 23. august indgik Tyskland også en ikke-angrebspagt med Sovjetunionen. I en hemmelig tillægsprotokol til denne aftale var man imidlertid blevet enige om at dele Østeuropa op i en sovjetisk og tysk interessesfære. I overensstemmelse hermed angreb Tyskland den 1. september 1939 Polen. England og

Frankrig erklærede herefter Tyskland krig, og Anden Verdenskrig var brudt ud.

I det første halve år af krigen var der kun ganske få militære operationer i Vesteuropa. Man talte i England om "the phoney War" – "den falske krig" og i Tyskland om "Sitzkrieg" – "Siddekrigen". Men for at sikre tilførslen af jernmalm fra Sverige til den tyske våbenindustri, blev Danmark, på trods af ikke-angrebspagten, den 9. april 1940 angrebet af Tyskland.



Tyskerne på vej gennem Aabenraa. Foto: Rigsarkivet

Men hvad skete der egentlig den 9. april 1940 i Danmark? Hvordan foregik invasionen her i landet, og hvordan oplevede danskerne dagen?

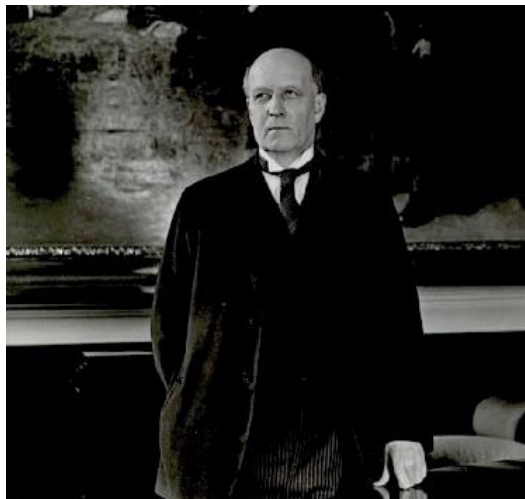
Maxibogen giver dig mulighed for at se, læse og arbejde med en række forskellige kilder, der beskriver invasionsdagen.

I denne maxibog kan du se kilder om soldaterne, der kæmpede mod tyskerne og læse om de overvejelser, som regeringen og Kongehuset gjorde, da Danmark blev invaderet – og du kan læse om hvordan den almindelige dansker oplevede invasionen.

Bogen giver dig mulighed for at analysere og vurdere kilderne, så du kan skabe din egen fortolkning af historien. Hvad står der i kilderne? Hvad står der ikke? Hvad viser billederne?

Hvad tror du, det betyder? Hvad var det egentlig, der skete.

DET TOMME LØFTE?



Tv. Hitler, 1937.
Foto: Wikimedia
Commons

Th. top. Udenrigs-
minister Peter Munch.
Foto: Det Kgl.
Bibliotek

Th. bund. Forsiden af
Ikke-angrebspagten.
Foto: Rigsarkivet



Klokken halv fire om morgenen den 9. april ringede telefonen hos udenrigsminister Peter Munch. Han noterede i sin lommebog, at en ud-sending for den tyske regering var på vej: "Kl 3½ kaldt tlf. underretning, at tysk gesandt vil komme 4.20. Landet besat Kl. 5-6 Morgen."

Gesandten (svarer til en ambassadør og er et lands repræsentant i et andet land) overrakte udenrigs-

nister Munch et memorandum, dvs. en officiel meddelelse fra et land til et andet. Heri stod der, at Tyskland ville besætte Danmark.

Den danske regering havde forsøgt at undgå indblanding i krigen. I maj 1939 underskrev man en ikke-angrebspagt med Tyskland og håbede dermed, at sikre Danmarks neutralitet som under Første Verdenskrig. Alligevel besluttede den tyske regering i februar 1940 at besætte Danmark.

KILDE: IKKE-ANGREBSPAGT MELLEM DANMARK OG TYSKLAND, 1939

[Link til kilden](#)

DET TOMME LØFTE?

Tjek på kilden

1. Hvad er det for en kilde?
2. Den danske konge og den danske udsending i Berlin har underskrevet den tyske udgave af ikke-angrebspagten. Hvem har underskrevet den danske udgave af ikke-angrebspagten, som gengives her?
3. Hvornår er ikke-angrebspagten skrevet?
4. Er det en primær eller en sekundær kilde?
5. Er der tale om førstehånds- eller andenhåndsoplysninger?
6. Hvem er kilden skrevet til?

Gå i dybden

7. Beskriv med dine egne ord, hvad de to parter i ikke-angrebspagten blev enige om. Hvad er en ikke-angrebspagt?
8. Hvilke historiske forhold kan kilden belyse?
9. Hvor længe gjaldt ikke-angrebspagten?
10. Hvad var formålet med at lave en ikke-angrebspagt? Hvorfor tror du, at Tyskland indgik pagten? Hvorfor indgik Danmark pagten?

TYSKERNE GÅR OVER GRÆNSEN



Tv. De røde pile viser, hvor tyskerne gik over grænsen ved operation Weserübung, den tyske kodebetegnelse for invasionen af Danmark. Foto: Rigsarkivet

Th. Soldater ved Aabenraa. Foto: Rigsarkivet

Kl. 4.10 blev himlen syd for grænsen oplyst af lyskugler fra tyske signalpistoler som signal til, at invasionen kunne begynde.

Der havde i et stykke tid været rygter om, at Tyskland ville invadere Danmark. De sidste dage op til den 9. april blev rygterne mere konkrete og der kom rapporter fra Nordtyskland om forberedelser. Den 8. april sejlede 3 tyske krigsskibe gennem dansk farvand uden at den danske flåde eller militæret gjorde noget.

Man ville ikke provokere Tyskland til at angribe.

De tyske tropper overskred den danske grænse syv forskellige steder. Samtidig blev det danske luftrum overfløjet af tyske maskiner. Fra tyske skibe blev der sat soldater i land på Fyn, Sjælland og Falster.

Generalkommandoen, der var den danske hærs øverste kommandoorgan, udarbejdede umiddelbart efter begivenhederne, i april 1940, en rapport om invasionen, som beskriver hærledelsens tanker og overvejelser op til invasionen.

DET TYSKE MEMORANDUM



Tv. Kort over styrkeforholdet den 9. april.
Illustration: Lind Graphics

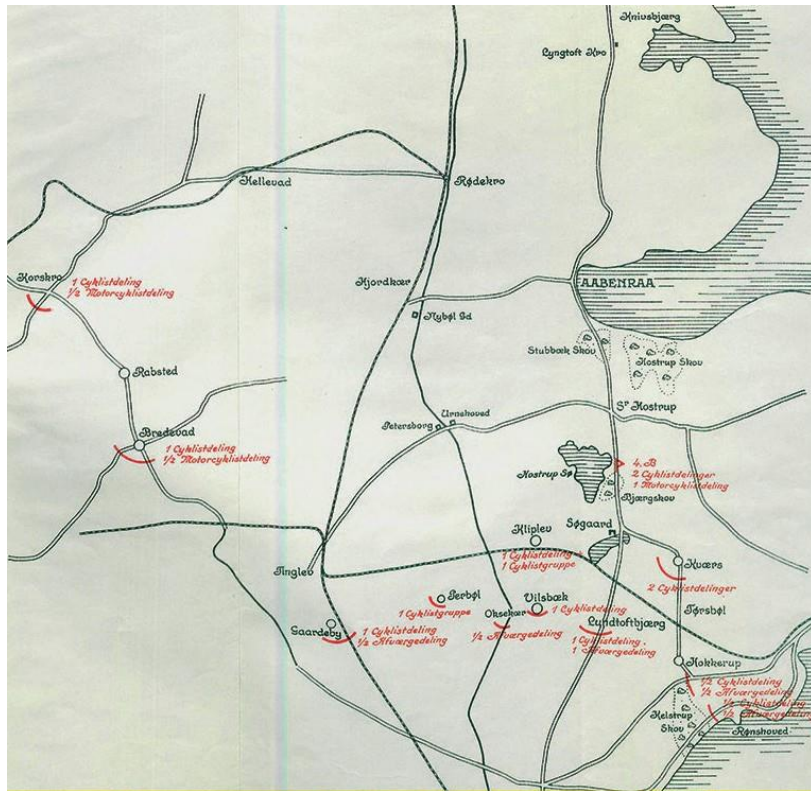
Th. Den tyske gesandt Renthe-Fink og statsminister Thorvald Stauning.
Foto: Nationalmuseet

Den tyske militærmagt voksede voldsomt i løbet af 1930'erne, og samtidig begyndte Tyskland at gøre krav på flere og flere områder, bl.a. i Tjekkoslavakiet. Den danske regering ønskede ikke at provokere Tyskland.

Det betød, at om morgenen den 9. april stod der en næsten uforberedt dansk styrke på omkring 16.000 mand og syv moderne kampfly overfor mere end 30.000 tyske soldater, 70 lette kampvogne, 240 fly

og andre enheder, fx lastvogne og skibe. Kl. 4.20 overrakte den tyske gesandt, Renthe-Fink, den danske udenrigsminister, Peter Munch, et memorandum (en officiel meddelelse).

DANSKE SOLDATER I KAMP



Tv. Kort over styrkerne ved Søgaard syd for Aabenraa
 Th. top. Karl Gunnar Jørgensen, 1940. Foto: Rigsarkivet
 Th. bund. Cyklende soldater. Foto: Rigsarkivet



Kl. 4.40 blev de første kampe mellem danske og tyske soldater indledt i Sønderjylland. På kortet kan du se, hvor de danske soldater mødte tyskerne.

Alarmen gik kl. 4.17 på Søgaard kaserne. Otte minutter efter rykkede 600 danske soldater ud.

Nogle kørte på Nimbus-motorcykler med sidevogn og rekylgevær, men mange var på cykel eller til fods. De delte sig op i mindre grupper og lavede hurtigt stillinger i om-

rådet, hvor de kunne skyde på de tyske tropper.

Ved Lundtoftbjerg blev der kæmpet i 15 minutter, før de danske soldater måtte trække sig.

Deres geværer kunne ikke hamle op med de tyske panservogne.

Ved Hokkerup kæmpede 34 mand mod overmagten, indtil 100 tyske soldater stormede stillingen.

Ved Bjergskov var der danske kanoner, men de blev også hurtigt nedkæmpet af tyske panservogne.

Ved Bredevad kom 60 mand fra Søgaard i kamp. Fra en stilling i en baghave lykkedes det dem at stop-

pe fire pansrede mandskabsvogne med skud.

4. bataljons 3. kompagni bestod af to cykeldelinger. De var under ledelse af kaptajn Klein. I sin rapport skrev han, at han havde fået ordre til "at kæmpe haardnakket til det sidste, hvis jeg blev angrebet; men jeg maatte dog ikke sætte mit Kompagnis Kampkraft over Styr. Hvis jeg gik, skulde jeg søge til Aabenraa Sydkant, hvor alvorlig modstand skulde gøres." De 2 cyklistdelinger kom i korte kampe og to af soldaterne døde. En af dem var Karl Gunnar Jørgensen.

KILDE: UDDRAG AF KAPTAJN KLEINS BERETNING, 1940 [Link til kilden](#)

KILDE: KARL GUNNAR JØRGENSENS FAMILIE I FOLKETÆLLINGEN FRA 1940 [Link til kilden](#)

KILDE: BATALJONENS SYGEPROTOKOL, 1940 [Link til kilden](#)

KILDE: KARL GUNNAR JØRGENSENS MILITÆRE STAMBLAD [Link til kilden](#)

DANSKE SOLDATER I KAMP

Tjek på kilderne

1. Hvad er det for kilder?
2. Hvem har skrevet kilderne?
3. Hvornår er kilderne skrevet? Har det nogen betydning?
4. Karakteriser kilderne som primær eller sekundære.
5. Er der tale om førstehånds- eller andenhåndsoplysninger?
6. Hvem er kilderne stilet til til?

Gå i dybden

7. Hvordan beskriver kaptajn Klein soldaterne, da de skal i kamp?
8. Hvad kan du sige om Karl Gunnar Jørgensens familie ud fra folketællingslisten? Hvor stor var den? Hvor boede de, hvor gamle var de og hvad lavede de?
9. Hvad fortæller stambladet om Karl Gunnar Jørgensen? Hvor gammel blev Karl Gunnar Jørgensen?
10. Hvad døde Karl Gunnar Jørgensen af ifølge sygeprotokollen?
11. Hvor mange soldater fra 4. bataljon døde eller blev sårede ifølge sygeprotokollen?
12. Forestil dig, at Karl havde fået mulighed for at skrive til sin bror eller forældre, før han døde. Hvad ville han mon have skrevet?

13. Hvad fortæller Kleins beretning om Karl Gunnar Jørgensens bisættelse om danskernes oplevelse af de første dage af besættelsen? Underbyg dit svar med eksempler fra teksten.

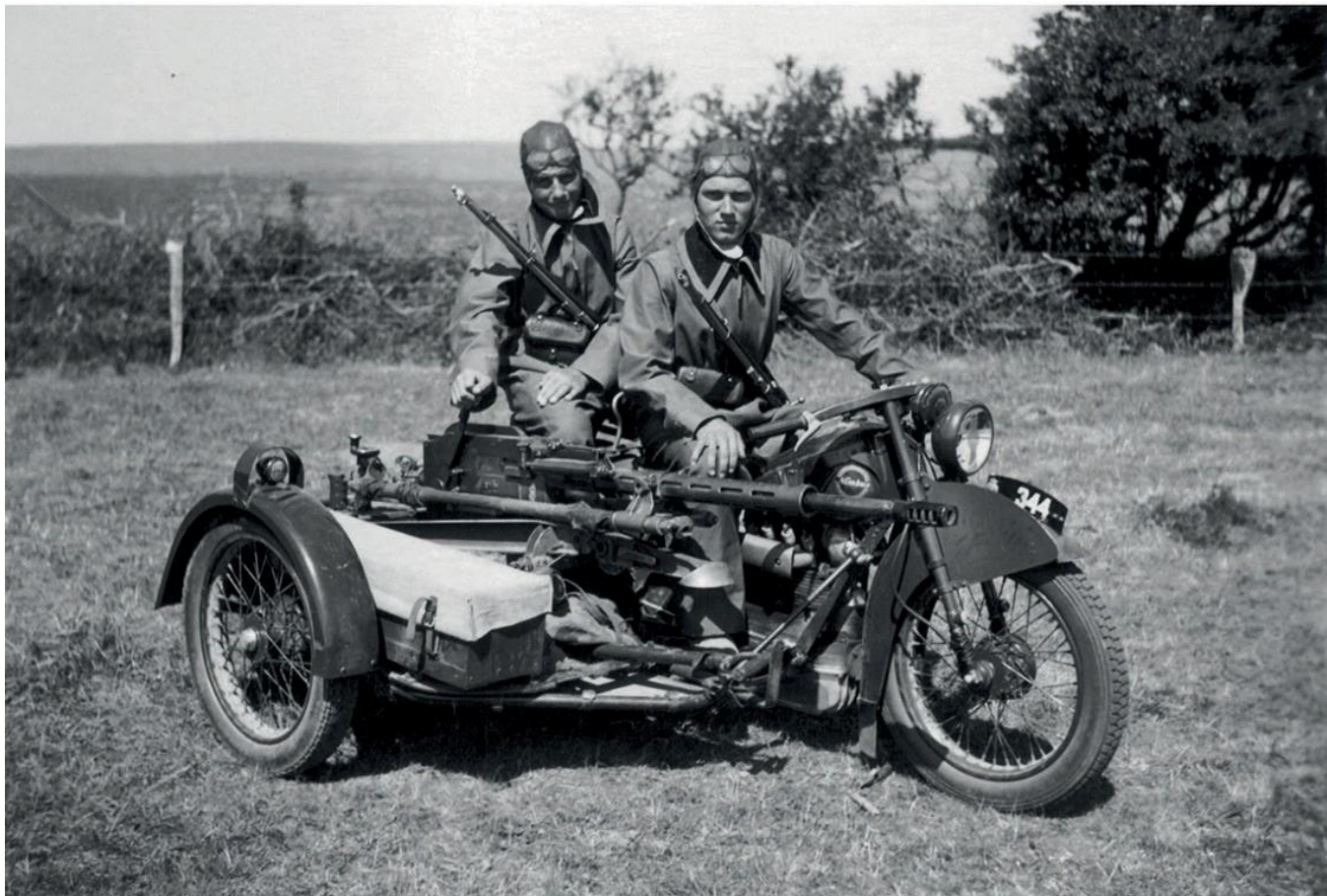
14. Hvorfor var der kampe i Sønderjylland, når regeringen havde besluttet ikke at ville provokere Tyskland?

15. Er kaptajn Kleins beretning en troværdig kilde? Hvorfor/hvorfor ikke?

Undersøg fotografiet

16. Beskriv Karl Gunnar Jørgensen, som du ser ham på billedet (side 14). Hvad tror du, han tænkte, da han cyklede ud mod tyskerne?

TÆNK ENGANG...



Nimbus motorcykel. Foto: Rigsarkivet

Forestil dig at være på vej ud for at møde fjendens kampvogne og kanoner. Mens du selv er på cykel eller motorcykel. Det var virkeligheden for flere af de soldater, der tog kampen op mod invasionsstyrken.

På billedet ser du to danske soldater på en Nimbus motorcykel. Modellen blev kaldt for Humlebie og blev brugt i det danske forsvar fra 1939. Der var plads til 3 soldater. Ham, der sad i sidevognen, skulle

håndtere rekylgeværet, der er et let maskingevær.

Andre motorcykler havde ikke en traditionel sidevogn. I stedet var der monteret en 20mm Madsen maskinkanon på siden. Med dem lykkedes det danske soldater at uskadeliggøre over 10 tyske panservogne under kampene i Sønderjylland.

DRAB PÅ GRÆNSEGENDARMER



Tv. Afsøring af mindesten for de tre grænsegendarm, der blev dræbt ved jernbaneviadukten i Padborg den 9. april 1940. Foto: Museum Sønderjylland, ISL

Th. J.P. Birk. En af de tre dræbte grænsegendarm. De øvrige to var A.A. Hansen og A.S. Albertsen. Foto: Rigsarkivet

Den danske grænse blev bevogtet af grænsegendarm. Rygterne om de tyske troppekonzentrationer syd for grænsen betød, at grænsegendarmene var sat i alarmberedskab.

Kort efter invasionen blev tre grænsegendarm skudt ved grænsen i Padborg. Flere andre blev taget til fange af tyskerne. Drabene blev efterforsket af det danske politi, der dog aldrig fandt frem til gerningsmændene.

I en tysk rapport udarbejdet af Feldwebel (oversergent) Preimes den 11. april 1940 bliver situationen i Padborg og drabene beskrevet.

KØBENHAVN ANGRIBES



Tv. Skibe ved Langelinie, 1940. Foto: Nationalmuseet

Th. Fly over Amalienborg, 1940. Foto: Nationalmuseet

Kl. 5 indledtes angrebet på København ved Kastellet, som var hovedkvarter for ledelsen af det danske forsvar. 800 tyske soldater blev sat i land på Langelinje fra skibe og overraskede danskerne. Der blev ikke affyret danske skud. Heller ikke fra kanonen på Middelgrundsfortet i Københavns havn. Den virkede ikke.

Ved Holmen lå skibe fra den danske flåde. Admiral Rechner, der var chef for søværnskommandoen, bad flåden afvente ordre fra regeringen, før de affyrede skud mod tyskerne. Men den ordre kom aldrig.

Livgarden ved Amalienborg tog kampen op med tyskerne, og nedenfor kongefamiliens vinduer var der spredte ildkampe frem til kl. 05.55.

Samtidigt kastede tyskerne flyveblade ned over de danske byer. Her kunne befolkningen læse, hvad der var sket. Det var underskrevet af general Leonard von Kaupisch, der

stod i spidsen for invasionen. Senere blev han den øverste leder af de tyske styrker i Danmark. Han fortalte senere til en journalist, at det var Hitler, der havde skrevet teksten til flyvebladet. Men han sagde ikke, hvem der havde oversat teksten til dårligt dansk.

KILDE: UDDRAG FRA HJALMER RECHNITZERS DAGBOG, 9. APRIL 1940 [Link til kilden](#)

KILDE: DET TYSKE FLYVEBLAD OPROP!, 1940 [Link til kilden](#)

KØBENHAVN ANGRIBES

Tjek på kilden

1. Hvad er det for type af kilder?
2. Hvem har skrevet kilderne?
3. Hvornår er kilderne skrevet?
Har det nogen betydning?
4. Er det primære eller sekundære kilder?
5. Indeholder kilderne førstehånds- eller andenhåndsoplysninger?
6. Hvem er kilderne skrevet til?

Gå i dybden

7. Hvad er ifølge dagbogen Rechnitzers holdning til at gøre modstand mod invasionen?
8. Sammenlign Rechnitzers beskrivelse af mødet hos kongen med beskrivelsen i referatet fra ministermødet (kl. 5.30)
9. Hvorfor kastede tyskerne flyveblade ud?
10. Hvilke årsager angiver flyvebladet til at Tyskland har besat Danmark?
11. Hvilke forskelle og ligheder er der mellem teksten i flyvebladet og det tyske memorandum overbragt kl. 4.20?

Undersøg fotografiet

12. Se på fotografiet af skibet ved Langelinie (side 22). Hvad kan du se? Hvordan tror du, befolkningen og tropperne oplevede situationen?

FALDSKÆRMSTROPPERNE KOMMER!



*Tysk soldat i gang med at spise.
Foto: Rigsarkivet*

Kl. 5.10 dalede noget ned fra himlen over kystfortet på

Masnedø ved Vordingborg. På fortet var der kun 3 mand samt formesterens kone og søn. De var ubevæbnede og kunne intet stille op overfor de tyske tropper.

Senere fortalte formesteren Schmidt om sine oplevelser til kaptajn Zeltner. De var vidner til noget helt specielt. For første gang i verdenshistorien blev faldskærmstropper anvendt aktivt i krig.

En time før: kl. 4.15 var der ankommet tyske soldater med færgerne til Gedser, de drog nu nord- på mod Nykøbing Falster og videre mod Storstrømsbroen.

KILDE: UDDRAG FRA FORTMESTER SCHMIDTS BERETNING, 23. AUGUST 1943

[Link til kilden](#)

KILDE: UDDRAG FRA POLITIMESTER BORBERGS RAPPORT FRA NYKØBING F.,

14. AUGUST 1940 [Link til kilden](#)

FALDSKÆRMSTROPPERNE KOMMER!

Tjek på kilderne

1. Hvad er det for type af kilder?
2. Hvem har skrevet kilderne?
3. Hvornår er kilderne skrevet?
Har det nogen betydning?
4. Er det primære eller sekundære kilder?
5. Indeholder kilderne førstehånds- eller andenhåndsuplysninger?
6. Hvem er kilderne skrevet til?

Gå i dybden

7. Hvordan beskriver Schmidt situationen? Hvad er det, tyskerne kaster ned i faldskærme?
8. Hvorfor tror tyskerne ifølge Schmidt, at der er soldater på fortet?
9. Hvad fortæller Schmidts beretning om fortets betydning for Danmark?
10. Hvad gør tyskerne ifølge Borbergs rapport med telefonledningerne? Hvorfor? Hvad sker der med betjentene?
11. Hvilket indtryk får du af invasionen?

MØDET HOS KONGEN



Statsminister T. Stauning og udenrigsminister P. Munch i en alvorlig stund. Foto: Nationalmuseet

Kl. 5.30 afholdt den danske regering et hastemøde. Invasionen var i gang og tyskerne forlangte, at Danmark ikke gjorde modstand mod den tyske besættelse. Allerede inden ministrene nåede frem til Kongen på Amalienborg, rykkede den tyske gesandt for et svar på, om Danmark ville overgive sig. Der var ingen tid at spille.

Målet for den danske udenrigspolitik havde været at holde Danmark ude af krig. Besættelsen af Danmark fik Peter Munch, udenrigsministeren, til at tilbyde sin afgang. Han skrev i sin dagbog: "... Jeg sagde at den politik Stauning og jeg havde ført: Bestræbelserne for ved en ligelig neutralitetspolitik at holde Landet udenfor Krigsbegivenhederne, var glippet. Det var derfor i sig selv naturligt, om i hvert Fald jeg gik af. Buhl og flere andre svarede ivrig, at det var da umuligt, at vi saaledes lod de andre tilbage. Jeg sagde, at det er jo heller ikke Hen-

sigten at svigte dem. Stauning tog ikke Spørgsmålet op..."

Diskussionen blev kort. Det blev besluttet, at den danske overgivelse skulle træde i kraft kl. 6.

Munch skrev i svaret til den tyske gesandt: "Efter Modtagelsen af denne Meddelelse har den danske Regering i den givne Situation besluttet sig til at regulere Forholdene her i Landet under Hensyntagen til den skete Besættelse. Den fremsætter dog sin alvorligste Protest mod denne Krænkelse af Danmarks Neutralitet."

KILDE: UDDRAG AF REFERATET FRA MINISTERMØDET, 9. APRIL 1940 [Link til kilden](#)

MØDET HOS KONGEN

Tjek på kilden

1. Hvad er det for type af kilder?
2. Hvem har skrevet kilderne?
3. Hvornår er kilderne skrevet? Har det nogen betydning?
4. Er det primære eller sekundære kilder?
5. Indeholder kilderne førstehånds- eller andenhåndsoplysninger?
6. Hvem er kilderne skrevet til?

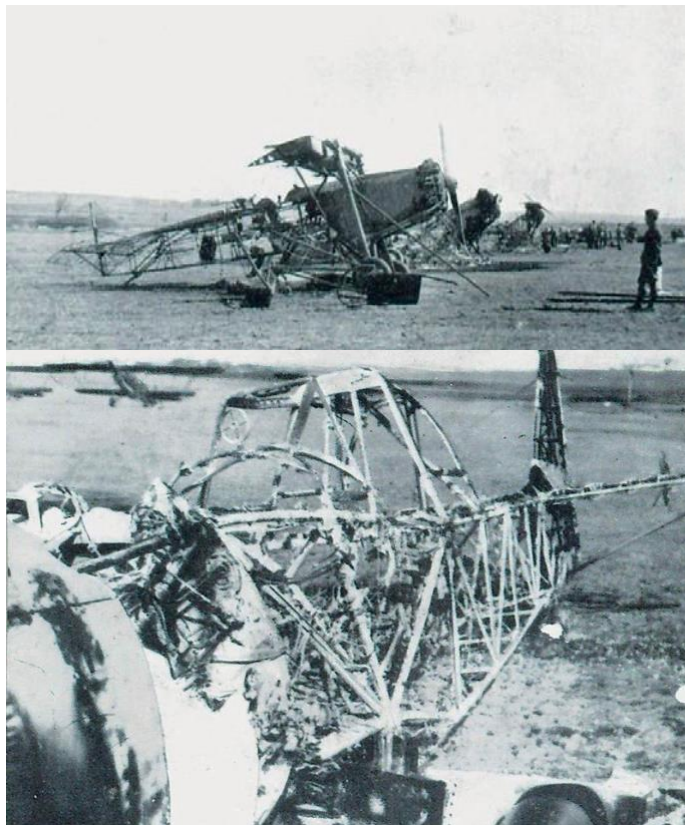
Gå i dybden

7. Hvordan vil den tyske regering forholde sig til den danske regering? Hvilke pressionsmidler bruger tyskerne?
8. Hvad betyder det, at de tyske tropper vil bryde modstanden med alle midler?
9. Hvorfor tilbyder udenrigsminister Munch at gå af?
10. Hvad tror du, det betyder, at den danske regering vil regulere forholdene?
11. Hvordan vurderer de enkelte parter situationen? Var der ydet modstand nok? Sammenlign evt. med Rechnitzers beskrivelse i dagbogen gengivet ved kl. 5.00
12. Hvilken betydning har kongen for det danske folk?
13. Hvad endte man med at beslutte på ministermødet? Med hvilket argument?

Undersøg fotografiet

14. Se på fotografiet af Stauning og Munch (side 28). Hvad tror du, de taler om? Hvad tænker de?

ANGREBET FRA LUFTEN



Fly ved Værløse, 1940. Foto: Rigsarkivet

Kl. 6 bombede tyske flyvemaskiner Værløselejren. Her stod en del af flyvemaskinerne fra det danske luftvåben, der blev kaldt Hærens Flyvertropper. Kun en maskine kom i luften. Efter en kort luftkamp, blev flyet skudt ned.

Vagtkommandøren på flyvestationen var løjtnant von Bruhn. Han gav senere en beretning til kaptajn Zentner om angrebet og sagde: "Vi

følte os vel nærmest, som om Benene var slaaet bort under os. Der-til kom den nagende Uvished om, hvorledes det var gaaet andre Steder. Men, en Trøst syntes det os at være, at vi havde gjort vor Pligt, saavidt Midlerne tillod det."

Kl. 6.30 indtog tyske faldskærmstroppe Aalborg Lufthavn. Det danske luftforsvar var sat ud af spil.

KAMPENE STOPPER



Kl. 6.00 indvilgede Danmark i tyskernes betingelser for besættelse. Men beskeden om overgivelsen nåede ikke til Sønderjylland. Tyskerne havde ødelagt telefonkablerne ved Lillebælt. Derfor kæmpede soldaterne videre nogle steder. De sidste kampe foregik ved Haderslev, hvor fire danske soldater og tre civile i løbet af 10 minutters kamp døde. Først da, omkring klokken 8, kom

beskeden om overgivelsen.

I alt døde 16 danske soldater og tre civile, og 23 soldater blev sårede. Sikre tal for de tyske tab kendes ikke, men man regner med 2-3 dræbte og 25-30 sårede soldater.

Civilbefolkningen oplevede tyskernes besættelse forskelligt, alt afhængig af hvor man var, og hvem man var. I de større byer som fx Århus kunne befolkningen se undren på de tyske troppers indmarch. Og i Sønderjylland blev tyskerne modtaget med blandede følelser, hvilket bl.a. fremgår af en politirap-

port fra Tønder samt af to beretninger om forholdene under besættelsen, afgivet til Historisk Samfund for Sønderjylland i 1947.

ARBEJDSSPØRGSMÅL

KAMPENE STOPPER

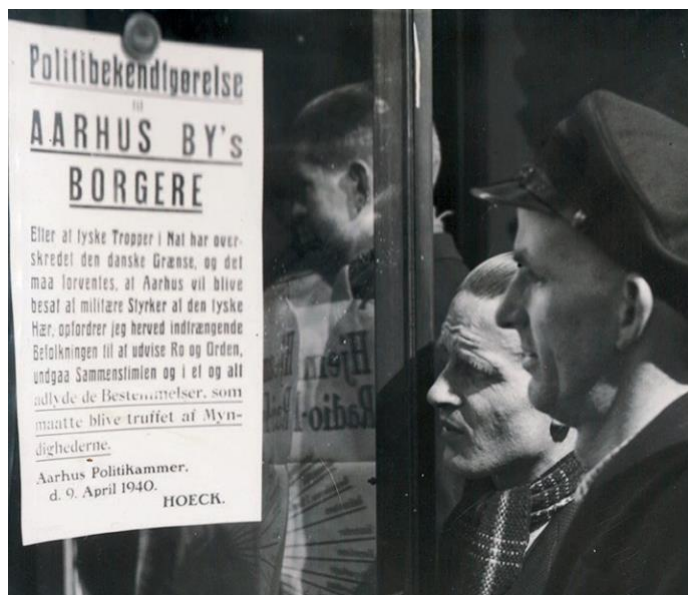
Tjek på kilden

1. Hvad er det for type af kilder?
 2. Hvem har skrevet kilderne?
 3. Hvornår er kilderne skrevet?
Har det nogen betydning?
 4. Er det primære eller sekundære kilder?
 5. Indeholder kilderne førstehånds- eller andenhåndsoplysninger?
 6. Hvem er kilderne skrevet til?
-

Gå i dybden

7. Hvorledes beskriver Sigurd Andresen optakten til 9. april, og hvordan reagerer han på begivenhederne? Hvorledes opleves invasionen?
8. Hvordan passer Sigurd Andresens beretning sammen med de øvrige oplysninger, vi har om begivenhederne i Haderslev?
9. Hvorledes opleves invasionen på Tønder Statsskole?
10. Hvad handler politirapporten fra Tønder om? Hvad skriver politimesteren om det tyske mindretal? Hvad er det tyske mindretal?
11. Politirapporten henviser til flyvebladet (se kilden "Oprop" (link side 23), som begrundelse for at tage flaget ned fra kirken. Hvordan skal det forstås? Er du enig i, at "Oprop" kan bruges sådan?

DANMARK BESAT



Tv. top. Det skæbnesvangre budskab studeres. Foto: Rigsarkivet

Tv. bund. Tyskerne kører gennem Aabenraa. Foto: Rigsarkivet

Th. top og bund. Tyskernes indmarch i Aarhus. Foto: Rigsarkivet

Klokken 11.15 godkendte det tyske gesandtskab den danske statsministers tale. Via radioen skulle både Kongen og statsminister Thorvald Stauning om aftenen tale til det danske folk og fortælle, hvad der var sket.

Tyskerne havde endnu ikke nået at indsætte soldater over hele landet. Kampene varede kun ca. 4 timer, men tyskerne havde først indtaget hele Danmark dagen efter. Blandt andet på Bornholm og i det

nord-vestlige Jylland var der først tyske tropper den 10. april.

Men besættelsen var en realitet og tyskerne havde indført censur. Statsministerens tale skulle godkendes af besættelsesmagten.

En af dem, der hørte statsministerens tale var Ove Tryde. Han var boghandler i København og var meget bedrøvet over situationen. I sin dagbog skrev han, at det var en forfærdelig tung dag at opleve.

KILDE: STAUNINGS TALE TIL FOLKET, 9. APRIL 1940

[Link til kilden](#)

KILDE: OVE TRYDES DAGBOG, 1940

[Link til kilden](#)

DANMARK BESAT

Tjek på kilderne

1. Hvad er det for kilde-typer?
2. Hvem har skrevet kilderne?
3. Hvornår er kilderne skrevet? Har det nogen betydning?
4. Er det primære eller sekundære kilder?
5. Indeholder kilderne førstehånds- eller andenhåndsuplysninger?
6. Hvem er kilderne skrevet til?

Gå i dybden

7. Hvordan skal befolkningen ifølge Staunings tale opføre sig?
8. Hvad er de tyske soldaters rolle ifølge talen?
9. Hvad fortæller talen om kongens og regeringens holdning til besættelsen?
10. Hvad var Ove Trydes holdning til, at regeringen havde kapituleret uden modstand?
11. Hvad mener Ove Tryde, når han skriver, at efterretningerne, dvs. information om hvad der er sket, kommer fra de tyske myndigheder gennem de danske?

Undersøg fotografiet

12. Sammenlign de to første fotografier fra Aarhus og Aabenraa. Hvordan er de forskellige?

Undersøg kortet (side 8)

13. Hvornår nåede invasionen til der, hvor du bor?

TÆNK ENGANG...



*Digterpræsten Kaj Munk, som endte med at blive dræbt af tyskerne.
Foto: Det Kgl. Bibliotek*

Munk skrev, da han havde fået et besked om besættelsen: "De Tusind Aar, saa blev de væk, I Morges Klokken fem af Skræk."

Kaj Munk var kendt som debattør og som provokatør. Allerede inden besættelsen havde han været udsat for censur. Fx fik Justitsministeriet i januar 1939 stoppet en sønderjysk opførelse af skuespillet "Han sidder ved smeltediglen", der handler om jødeforfølgelserne. Ministeriet

det ville provokere etal i området og fornærme Tyskland.

Det var denne skræk, Kaj Munk henviste til i sit lille digt: Skrækken for at provokere. Han mente, at regeringen underlagde sig besættelsesmagten og dermed lod Danmarks historie i stikken.

Han valgte at udfordre besættelsesmagten i prædikener, taler og skuespil. Flere af de trykte prædikener blev forbudt af den tyske censur og udsendt illegalt. Men Kaj Munk fortsatte. Og i januar 1944 blev han myrdet af tyskerne.

Præsten, der havde været antidemokrat og beundrer af Hitler og Mussolini i 1930'erne, blev nu et symbol på den danske modstand. I et af sine sidste digte skrev han om håbet for et frit Danmark:

"Drenge, I Drenge, som døde.
I tændte for Danmark i dybeste Mulm
En lysende Morgenrøde."

TÆNK ENGANG...



Medalje til erindring om kampene den 9.april, 1940. Foto: Rigsarkivet

16 mænd fra hæren og Grænsegendarmeriet var blevet dræbt den 9. april. Til minde om dem blev lavet en erindringsmedalje i sølv til de efterladte, som blev uddelt den 16. december 1940.

Derudover gik man i gang med at lave en anden medalje, som blev kaldt en Særlig Erindringsmedalje. Den skulle have været uddelt til de, der havde været involveret i kamphandlingerne. Men krigsministeriet mente, at det var svært at vurdere

om modstandsfolk, som jo faktisk gik imod regeringens ordrer om ikke at yde modstand, i så fald også skulle have en medalje. I en længere rapport fra Krigsministeriet, stod der, at det ville være "uhyre vanskeligt at skabe en retfærdig Fordeling". I 1946 besluttede man ikke at gå videre med sagen.

Begge medaljerne blev lavet af Harald Salomon, der var chefmedaljør på Den Kgl. Mønt. I 1943 fik besættelsen personlige konsekvenser for ham og hans familie, der måtte flygte til Sverige, fordi de var jøder.

Tidligt om morgenen den 9. april 1940 startede den tyske invasion af Danmark. Et intenst døgn fulgte, hvor kampe og politiske beslutninger udviklede sig time for time.

Anden Verdenskrig startede for alvor i Danmark med invasionen af landet den 9. april 1940 og den efterfølgende besættelse, som varede i fem år.

I denne maxibog møder vi soldater, borgere og politikere time for time gennem den 9. april. Bogen indeholder tekster, kildekritiske arbejdsspørgsmål og har noteplads til svar. Spørgsmålene knytter sig til originale kilder som personlige beretninger, rapporter og politiske referater, som du finder i Rigsarkivets online kildekatalog.

Maxibøger er en ny serie af arbejdshæfter indenfor kildekritik fra Rigsarkivet. Hvert hæfte kan bruges som en del af et forløb om et historisk emne eller som en selvstændig øvelse i kildekritik. Hæfterne kan printes fra kilderne.dk/maxiboeger. Rigsarkivet er en statslig institution under Kulturministeriet med det formål at indsamle og opbevare historiske kilder og data fra myndigheder i Danmark og at stille dem til rådighed for offentligheden.
